Поезд, тизлекне арттыра-арттыра, Мәскәү ягына җилдерә. Җәйге көн бераз сүрелгән, вагонда җиләс… Ачык тәрәзәдән тәгәрмәчләр текелдәве ишетелә. Ходайның рәхмәте, Марат дүрт урынлы купеда берүзе генә бара. Күрәсең, әлегә халык дәррәү чемоданнарга ябышмаган. Май гына шул әле!.. Шөкер, сәфәрләр уңды дип әйтеп була. Күз алдына янә Киев манзаралары килеп басты. Үзе монда утырса да, Маратның күңеле әле генә елашып-җырлашып аерылган эчкерсез милләттәшләре белән Киев вокзалында калды… Бирeдәге татарлар милли җыр бәйгесен юкка гына каштаннар чәчәк аткан иң матур вакытка куймаганнар. Чал тарихлы шәһәр, мәһабәт биналар, күз явын алырлык алтын манаралар, купшы чиркәүләр…

Афәрин! Днепр өстендә ике көн рәттән татар-төрек моңнары яңгырап торды. Бер-берсен сагынган, җырга-моңга сусаган халык җәелеп китеп бәйрәм итте. Фестивальне оештыручылар, илленең өстенә чыккан Марат Сабиров кебек, дөнья гизеп, мунча ташы кебек шомарган журналистны да шаккатырды. Димәк, яши әле татар! Казаннан еракта да… Хәтта чит илләрдә дә…

…Ачык купеда кинәт күзләрне чагылдырырлык итеп киенгән утыз яшьләр тирәсендәге мөлаем хатын-кыз пәйда булды. Аның кулында эчемлек-ашамлыклар тутырылган зәңгәр пластик кәрзин иде.

— Исәнмесез! Сезнең ашарыгызга да, эчәрегезгә дә җитәрлек икән, тик безнең ризыктан да авыз итегез инде! Безгә дә бит план тутырырга кирәк!.. — Шул сүзләрдән соң буфетчы хатын, күзләрен шаян уйнатып, кыска итәкләрен төзәткәләгән булып, Маратның каршысына ук кереп утырды. Авыз суларыңны китерерлек тыгыз ботлар тагын да күбрәк ачылды, үз-үзен бик иркен тоткан сөйкемле ханым-туташ туктаусыз нәрсәдер сөйләнде…

Матур ак тешләр… Юка, зәңгәр, ярымачык майка астыннан сыешмый, бәреп чыгарга торган тулы зур алмадай түшләр, кояш нурларын мул сеңдергән тән, шоколад исе аңкып торган куе, аксыл-сары чәчләр, зифа гәүдә, төз аяклар… Маратны шайтан кытыклап алгандай булды. Гөнаһка кертә бит бу, пумала баш! Эшен яхшы белә, шельма! Шунда әсәрләнеп китә язган Марат тиз генә үзүзен кулга алды. Очраган бер чибәргә мөкиббән китсәң, тирәнгә кереп батарсың, Сабиров!.. Чая хатын ул арада, үзенчә гөрли-гөрли, өстәлдә торган затлы эчемлекләрдән авыз итәргә дә, берничә шәлперәйгән апельсинны пассажирга яхшы бәһадән шуытып калдырырга да өлгерде.

— Ну, ярар, — диде сәүдә кешесе, ниһаять, урыныннан күтәрелеп. — Сез бик күркәм адәм, турысын әйтим, күңелемә хуш килдегез… Күреп торам, бераз алҗыгансыз да… Сезгә менә минем назлы куллар җитми! — дип, буфетчы кыз кинәт Маратка сарылып, тыгыз түшләре белән ышкылып, куллары белән аның чал кергән чәчләрен сыйпап алды. Ир затын янә ток суккандай булды. — Берүзеңә күңелсездер дә… Кыскасы, абзыкай, мин Харьковтан соң таможняны узгач, сиңа кунакка киләм… Үзеңне кеше итәрмен… Чао! Ишегеңне бикләмә!..

Марат мондый көтелмәгән тәкъдимне ничек кабул итәргә белмичә:

— Ярый, ярый, — дип, буфетчы ханымны елмаеп озатып калды.

…Поезд, яшел урманнар, күлләр, ниндидер бәләкәй һәм зур станцияләрне артта калдыра-калдыра, Мәскәү ягына элдертә бирде. Эх, егетләр, заманалар, баганалар… Әйтергә кирәк, гомер кояш баешына авышкан дәвердә, кеше, ялгыз калдымы, уйлана башлый. Бигрәк тә ир-ат. Иң тирән уйланулар Маратны нишләптер менә шул поездга утыргач биләп ала. Уй-фикерләр кайларга гына алып китми… Үткәннәр, яшь чаклар, киләчәк… Сораулар — җаваплар, табышмаклар, хатирәләр… Гомер уза, ә безләрдән нәрсә кала соң? Нинди эзләр, нинди гамәлләр?.. Безнең заман кешеләрен яңа буын ничек искә алыр? Безләргә бит хөкүмәт карарлары белән һәйкәлләр куймаслар…

…Тәгәрмәчләр келтер-келтер тәгәри дә тәгәри, уй-фикерләр йомгагы сүтелә дә сүтелә… Әйе, Марат еш

кына яшәүнең мәгънәсе, дөньяның кайдан килеп, кайларга баруы хакында бик җитди уйлана. Кайчагында кирәгеннән дә артык! Ә бит кеше үзе дә табигатьнең серле сандыгында сакланган табышмакларның берсе.

Заманында кайсыдыр редакция кушуы буенча Марат бер танылган галим белән бик кызыклы әңгәмә корган иде. Аның фикеренчә, кеше — бу дөньяның иң зур сере. Галим-голәмә киләчәктә дә адәм баласының асылына төшенә алмаячак. Ул чакта мөхтәрәм профессор һәр кешедә дүрт кеше яши дигән фикерен алга сөргән иде. Янәсе, Ходай Тәгалә кешене дүрт сүрүдән (энергиядән) дәрман туплап яраткан. Кешенең бер сүрүе — уттан (утта вакыт энергиясе), икенчесе — җилдән, өченчесе — судан, дүртенчесе — җирдән. Гыйлем иясе үзенең теориясен шул дәрәҗәдә мавыгып, хисләнеп, һәвәсләнеп сөйләгәнгә күрә, аны ни туктатып, ни бүлдереп, ни төпченеп тору мөмкин түгел иде. Марат ул чакта ике кесә блокнотын язып тутырды. Профессор Вакыт дөньясын, Эфир дөньясын, Су дөньясын, Тыгыз дөньяны бергә бәйләп, яшәүнең асылын үзенчәлекле мантыйк калыбына, ниндидер формулага салып аңлатырга тырышты. Әйе, һәр акыл иясенең үз дөньясы бар. Күп очракта ул — бик чуар фикерләрдән торган ифрат катлаулы, каршылыклы, хикмәтле виртуаль дөнья. Аны аңлау гади нәрсә түгел, җәмәгать! Күпләр өчен ул чытырманлы урманнарга компассыз бару белән бер.

Ә профессорга килгәндә, аның монологын йорты каршындагы колачлы имәнгә кинәт яшен сугу гына туктатты. Тәрәзәләр зыңлап китте, җир чайкалап алды.

Марат, каударланып, ишек-тәрәзәләрне яба башлады. Ә профессор, киресенчә, күзлеген салып, залдагы зур тәрәзәне шар ачып җибәрде, кулларын офыкка төбәде һәм ниндидер канәгатьләнү белән:

— Менә бу ичмасам көч! Нинди тылсым! Энергетика!.. Курыкмагыз, яшь дустым! Без — Хак Тәгаләнең бер кисәкчеге. — Кинәт урысчага күчеп: — Судженному утонуть молния не страшна! — дип кычкырды.

Балачактан күк күкрәүләрдән, яшеннән шүрләп калган Марат авыз эченнән генә белгән догаларын укыды. Соңрак, табигать тынычланып, елмаеп кояш чыккач, интервью дәвам итте. Гыйлем иясе дөнья серләрен чишә дә чишә.

— …Ходай кодрәте белән адәмнең энергетик дәрманы яшерелгән, һәм аңа гади акыл ирешә алмый… Кешеләргә бер-берсенә сихер яки психик энергетика аша тәэсир итүне өйрәтергә ярамый. Категорически! Бу, яшь дустым, куркыныч… Недопустимо!

Аура, карма, энергетика, эчке акыл белән аралашу, үзеңнең ихтыярың белән идарә итәргә өйрәнү омтылышы — мондый әкәмәтләр белән кызыксыну-мавыгу Маратта әнә шул яшеннән дә курыкмый торган акыл иясе белән сөйләшкәч башланды…

Берничә ел элек Төркиянең иң матур җиренә — Урта диңгез буена ялга баргач та Марат бик сәер хаста сыман халәт кичерде. Ул чын мәгънәсендә авыру да түгел иде. Көндезләрен юмарт кояш астында, гел үзенчә дулкынланып-шаулап торган диңгез буенда рәхәтләнеп ял итәсең, йөзәсең, дөньяның тәмен, гүзәллеген тоеп ләззәтләнәсең, ә төннәрен йоклый алмый интегәсең… Нишләптер шундый җәннәти җирдә Маратның йокысы качты. Әйтерсең лә ниндидер җанкисәр сине төннәрен бимазалый башлый. Кайчандыр, белепме-белмичәме кылган гөнаһлы гамәлләрең искә төшә. Йә тиктомалдан яшәү-үлем турында уйланасың, йә ярты юлда калган эшләр, йә вакытның ифрат тиз үтүенә борчылып, таңга кадәр керфек какмый әсәрләнеп чыгасың. Бераз гына черем иткән арада да әллә нинди шомлы, хәвефле төшләр күреп, шабыр тиргә батып уянасың.

Ә бит бу хәлләр тикмәгә генә булмаган. Казанга кайту белән, Маратка кайгылы хәбәр ирештерделәр: Розалия юл һәлакәтенә эләккән… Ике атна хастаханәдә аңсыз яткач, фани дөньядан китеп тә барган. Менә бит ул дөньяның хикмәте!.. Казанда булачак аянычлы хәл ерак Анталиядә ял иткән Маратны, димәк, юкка гына бимазаламаган… Нәкъ ике атна!.. Һай, Розалия җаным, үкенечле булган икән язмышларың!.. Марат бу гөнаһлы мәхәббәтнең трагедия белән тәмамланачагын сиземли иде югыйсә. Ә бит Розалия, очрашкан саен:

— Мин, Марат лачынкаем, нинди бәхетле! — дип, әз генә булса да керфек чылатып ала иде…

— Үзең бәхетле дисең, үзең тиктомалдан кыбырсыйсың!

— И-и, бигрәк беркатлы инде син… Җитмәсә ә-әле, журналист, психолог, бокс-борын! Кеше холкына ач-

кыч табучы, имеш! Беләсең килсә, хатын-кызның күз яшьләре керфек очында гына эленеп тора ул! Без шундый инде: җил иссә дә, кояш балкыса да, яулык чылатабыз... Мин бәхетле, җаныем, син булганга... Шуңа шатланам... Януларым-көюләрем дә сиңа бәйле... Сине югалтудан куркам мин...

Сизенгәндер сөйгән җан... Әйе, Марат белән алар соңрак очраштылар шул. Гөнаһлы мәхәббәт булды ул. Марат та гаиләле, Розалия дә балдакланган аккош иде. Нишлисең, шулай килеп чыкты инде...

Марат беркайчан да хатын-кызлар артыннан исәрләнеп, башын югалтып йөрмәде. Юк, бу ниндидер тәкәбберлек түгел, ә егетнең тормыш кагыйдәсе иде. Гәрчә аның кебек, ягъни туганда ук фәрештәләр һәрьяклап үпкән сөйкемле ир-егетнең озын толымнарга өстәнрәк каравы сирәк очрый торган нәрсә түгел. Монда эш башкада иде. Маратка әтисе үсмер чактан ук әйтә килде: «Хатын-кызлар артыннан башыңны югалтып йөрмә. Ирне ир иткән дә хатын, җир иткән дә... Алар белән сак бул! Бер нәрсәне онытма: бирим дигән колына – чыгарып куяр юлына! Сиңа дигәне сиңа булыр, беркая да китмәс. Аларның артларыннан селәгәеңне агызып йөгерергә кирәкми!..»

Теләсә-теләмәсә дә, шул киңәшләр Маратның башына нык сеңгән иде. Җитмәсә, ата кеше бу мәсьәләдә үзе дә сыната торган кешеләрдән түгел.

...Күз явын алырлык чибәр Розалия белән алар Казанның иске аэропортында августның җилле-яңгырлы бер көнендә очраштылар. Бөгелмә рейсы ике сәгатькә тоткарлангач, Марат, тамак ялгап алырга дип, ресторанга керде, буш өстәл артына утырды. Бердәнбер клиент булгангамыдыр, официант озак көттермәде. Ул елларда җәмәгать туклану челтәренең абруе ишек сакчысы, официант, администратор кебек гади хезмәткәрләргә нык бәйле иде. Алар сине ресторанга йә бөтенләй якын җибәрмәскә, йә кичәге котлетны ашатырга, йә милиция чакыртып айныткычка озатырга да күп сорамыйлар иде. Шуңа да биредә тормыш күбрәк язылмаган кагыйдәләр нигезендә бара. Һәм ресторанда эшләгән швейцар, официант кебекләр белән танышлык кешенең яшәвен беркадәр җиңеләйтә дә иде.

Совет чорында кафе-рестораннарда, гадәттә, буш